

Natur eller kultur?

- af Christian Nicholas Eversbusch

Når kulturen afkræver ikke alene seksualiteten, men også aggressionsdriften så store ofre, forstår vi bedre, at det falder mennesket svært at føle sig tilpas i den. Urmennesket havde det sandelig bedre i disse forhold, eftersom det ikke kendte til nogen indskrænkninger af drifterne.

(Sigmund Freud; 1930¹)

Du har din kultur, jeg har min. Balladen om Ungdomshuset afslørede et fatalt fravær af fælles værdier i vort samfund. Kunstnere og intellektuelle har svigtet ved at udvande begreberne: når alt er »kultur«, har ingen behov for opdragelse. Men hvad er sprog, sex og musik uden forarbejdning? Velkommen til scener fra Mørkets Rige i et råt essay om forfald.

»**V**i skal huske, at fremtidens kulturelle oplevelser skabes gennem en langsigtet investering i kulturens rødder«. Udtalelsen er Ritt Bjerregaards og stod på en gul plakat, der var klistret fast på en offentlig skraldespand ved indgangen til Botanisk Have i København. Da jeg så plakaten en dag midt i marts, blev jeg dog hurtigt klar over, det næppe var overborgmesteren selv, der havde sat den op. Dels fordi en af hendes egne kasser på rådhuset skal betale for at få den fjernet igen, dels fordi konklusionen stod øverst med fede typer: »Ungdomshus nu!« Plakatens budskab genfandt jeg senere samme dag, da jeg læste *Politikens* kronik. Forfatteren Gordon Inc hævdede her, at det er et udtryk for »åndelig fattigdom«, når et samfund ikke har »plads til en modkultur«. ² Der var ordet igen: »kultur«. Jeg kunne bare ikke få brugen af det til at rime med indtrykket af de sortklædte horder, jeg havde set maltraktere min bydel de forudgående uger. Ej

¹ Egen oversættelse efter *Das Unbehagen in der Kultur*. Frankfurt a.M. 2001, s. 79.

² 'Hele Danmarks kamp' *Politiken* 13/3 2007, *Opinion* s. 7.

Natur eller kultur?

heller kunne jeg få det til at rime med tv-billederne af Ungdomshusets indre: mølædte møbelrester og dystre trappeskakter oversprøjtede med sort graffiti. Forenet med beboernes sikkerhedsnålsbehængte ansigter fuldendtes for mit indre blik en scene fra Mordor, det mørke rige i eventyret om *Ringenes Herre*. Disse blege orker mente sig altså – jævnfør med deres gule plakat – i stand til at levere »fremtidens kulturelle oplevelser«. Og alle deres tolvårige venner omtalte dem da også som »kreative«, hver gang en sensationslysten tv-journalist spurgte, hvorfor de var gået på gaden for at smide sympati-sten mod subkulturens undertrykkere.

Jeg slukkede for fjernsynet og læste videre i avisen. Til trods for, at både sten og bål var rettede mod politiet – således fortsatte kroniken i *Politiken* – var »langt de fleste aktivister klar over, at det var politikerne og ikke politiet, der var de egentlige skurke i denne sag«. Det var nemlig politikerne, der modarbejdede visionen om et samfund med »plads til alle«. Hvilket forjættende skær af storsind, der dog lyser fra de ord, tænkte jeg: »plads til alle«! Jeg lagde avisen væk, tænkte mig om igen og blev klogere: problemet med dette argument er, at det i virkeligheden udspringer af en anti-civilisatorisk tankegang; en tankegang, der har afskediget ethvert sæt af fælles kriterier til bedømmelse af, hvad der er skidt, og hvad der er kanel i et samfund; en tankegang, der fastholder selv de mest afsporede i deres griller, snarere end at formå dem til at flytte sig mentalt; en tankegang, der desværre peger langt ud over balladen på Jagtvej, ja, som kan afklare mængder af misforhold i vor tid. Problemets kerne ligger i en farlig individualisering af begrebet kultur. Det er op til hvert enkelt individ at bestemme, hvad der har kulturel værdi, og således ender vi i hver vores osteklokke: Du har din kultur, jeg har min. Og skønt min kultur måske indebærer stenkast og foragt for ejendomsretten, kan den da være ligeså god som din. Mindst!

Christian Nicholas Eversbusch

»*COLO*« – OM AT PLØJE SIN MARK

Denne holdning indebærer tillige, at børn og voksne er på samme niveau; begge grupper er nemlig individer, og ingen individer er kvalificerede til at fælde domme, der har større vægt end andres. Jævnfør med, hvor mange børn, der bliver udspurgt om deres meninger på tv – langt fra kun i sagen om Ungdomshuset.

Derfor giver selve ordet »opdragelse« heller ingen mening længere. Opdragelse betyder jo bogstaveligt talt at »drage op«, altså trække (en person) fra et lavere, kulturelt umodent plan til et højere og kulturelt mere modent plan. Samme billede findes i det latinske »*educare*«:³ når man på engelsk anser en person for »*well-educated*«, roser man i virkeligheden vedkommendes »velopdragenhed«. I klassisk forstand er opdragelse og uddannelse således to sider af samme sag. Det var under denne synsvinkel, at den humanistiske pædagog Erasmus af Rotterdam i 1500-tallet dekretede: »Menneske fødes man ikke som – det dannes man til«. Ved at lære højere tanker af andre bliver man først til menneske; dvs. fjerner sig fra den rene natur.⁴

Oprindelig betød »*natura*« da også »fødsel« på latin.⁵ Når det fødes, er mennesket nemlig et stykke natur, som en mark, der skal pløjes, harves og sås til, inden den kan fremstå »kultiveret«. Ordet »kultur« kommer således fra landbruget. Det latinske verbum »*colo*« betyder »jeg dyrker«;⁶ »kultur« er lig med »opdyrkning«. Og ligesom en mark kan være halvvejs opdyrket, således kan et menneske være halvvejs opdraget. Langt op i moderne tid er det således almindeligt at tale om højere og lavere dannelsesniveauer – som objektivt foreliggende fænomener. F.eks. skriver videnskabsmanden Edvard Lehmann under opslaget »kultur« i bind 14 af *Salmonsens Konversationsleksikon* fra 1923 om, hvordan der »Paa højere Udviklingsstrin (...) iagttages en Stræben efter at komme ud over visse (...) Tilstande«. At man på denne måde kan gradbøje noget så

³ M.J. GOLDSCHMIDT og J.TH. JENSEN: *Latinsk-Dansk Ordbog*. København 1949, s.211.

⁴ Sammenlign s. 31ff. og s. 128ff i JAN LINDHARDTS *Frem mod middelalderen, TV– det levende billede i det åbne rum*. København 1993 med s. 144ff. i sammes *Retorik*, 2. udgave, København 1987.

⁵ *Latinsk-Dansk Ordbog* s. 453.

⁶ *Latinsk-Dansk Ordbog* s. 100.

Natur eller kultur?

åndeligt og u håndgribeligt som en dannelsesproces, var en almindelig antagelse helt frem til ungdomsoprøret.

»TUBORG GØR NOGET VED KULTUREN«

Det er indlysende, at når denne forestilling om højere og lavere kulturstadier forsvinder, så forsvinder også grundlaget for opdragelsestanken. Når alt beror på den individuelle opfattelse af godt og skidt, når intet kan underkastes fælles standarder, bliver det endda tabu at vurdere noget som »laverestående«. Ordet »kultur« er dog stadig positivt ladet; man vil gerne kunne sige, at man arbejder med »kultur«, men reelt er begrebet udvandet til indholdsløshed, for i dag er alt »kultur« – også det, der i virkeligheden blot er en slags udbygget natur. Når vores ellers udmærkede kulturminister engagerer sig i fodbold, mener han f.eks. at tilgodese Danmark som »kulturnation«. Lidt af en flothed, når man har set 3000 skrålende, skødesløst urinerende FCK- og Brøndby-fans vælte ud af Parken.

Bryggerierne rider med på bølggen, så »Tuborg gør noget ved kulturen« – ifølge den gamle reklame, der viser et par gyngende pigebalder på vej mod et øltelt. Kultur? Næppe. Der er intet galt med grønne koncerter, men lad være med at kalde dem noget, de ikke er. Tilsvarende burde turistkontorerne genoverveje om det virkelig er dansk »kultur«, når vi sidder og drikker kolde fra kassen i sommersolen. Er det ikke bare en »folkelig tradition«? Og bliver det i øvrigt ringere af dét?

Nu vil flere sikkert tænke, at det blot er en strid om ord, hvorvidt vi kalder det det ene eller det andet. Ordene er imidlertid tankens redskaber og dermed afslørende for, hvordan vi reelt oplever tingene. Når vi demokratiserer begrebet kultur i en grad, så det indbefatter druk og fodbold, er det derfor klart, at vi må justere den *egentlige* kultur til »finkultur« – hvilket straks lyder betydeligt mere øretæveindbydende. Det ligger nemlig i vort sprog, at hvis man er »finkulturel«, så er man »fin på den«, og så skal man pilles ned. Det var da også sådan, det gik Ole Michelsen fra filmprogrammet Bogart, da han for nogle år siden vovede at hævde, at ikke alt, hvad vi kalder »filmkultur«, virkelig er det.

Christian Nicholas Eversbusch

RÅ ELLER RAFFINERET?

Her er vi fremme ved problemets kerne: ved at gøre det, der egentlig er en slags »natur«, til »kultur«, og følgelig rubricere den *virkelige* kultur – hele kunstens og litteraturens område ikke mindst – i den smalle snob-niche »finkultur«, så maskerer vi, at det, vi egentlig hylder, er »det naturlige«. Parrer vi dernæst det naturlige med tidens allerstærkeste strømning, individualismen, får vi det afkom, der af alle opleves som bedst og vigtigst, nemlig »det, der er naturligt for mig«. Tidens løsen er om noget: »følg din natur«. Gør man her i livet det, der »falder en naturligt«, kan det kun gå godt – og som dem, der står naturen nærmest, har børnene snarere fordele end ulemper. Fra de er to timer gamle og forældrene knap nok har fastslået om det blev en pige eller en dreng, skal deres »naturlige anlæg« respekteres. Sæt nu, man overskred nogen af sit barns »grænser« ved at pådutte det noget, der ikke faldt det naturligt! Den går ikke. Så selve tanken om at opdrage, »drage op«, er principielt mistænkelig i dag.

Derfor er der også hobevis af moderne forældre, der undlader at belære deres børn med henvisning til yndlingsudtrykket: »Det skal komme fra dem selv«. Regler for god opførsel anses tit for kunstige og hæmmende – underforstået: de falder ikke barnet naturligt.⁷

Følger man derimod naturen, vil man altid være »fri«; ubelastet af regler for såkaldt pæn opførsel og »tom« etikette. Det er illustrativt, hvordan forskellige udtryk har skiftet valør: når mine bedsteforældre siger: »Nej, hvor er hun dog kultiveret!«, er det en ros, mens yngre generationer trækker på smilebåndet og tænker: »Ak ja, de gik så meget op i (hule) former dengang«. Omvendt har pensionister i dag svært ved at forstå, hvordan det kan være rosende ment, når unge siger: »De bukser er for rå!« Hvis man er »rå« i ordets leksikalske betydning, er man endnu mere uforarbejdet, end når man er »naturlig«. Der er således en vis

⁷ Blandt de indflydelsesrige forfægttere af denne slags anskuelse finder man familierapeuten JESPER JUUL, hvis bog *Dit kompetente barn – på vej mod et nyt værdigrundlag for familien* er udkommet i 23 oplag siden midten af halvfemserne, og rektoren for lærerseminariet i Skive, KJELD FREDENS. Sidstnævnte udtalte f.eks. til *Berlingske Tidende* 6/8 1995, at »den væsentligste begrundelse for at drive skole er at have et forum, hvor børn mødes for at formidle deres viden til hinanden«. Læreren skal altså ikke blande sig for meget; det er elevernes egne valg og indbyrdes diskussioner, det handler om.

Natur eller kultur?

logik i tankegangen: naturlig, naturligere, rå. Lovprisningens gradbøjning anno 2007.

En tilsvarende modsætning ses mellem adjektiverne »raffineret« og »vild«. For mine bedsteforældre er det »raffinerede« – der jo netop betyder det »forarbejdede« eller »forfinede« – éntydig positivt, mens modpolen – det »vilde« – for min generation og nedefter lyder klart mere forjættende. Jævnfør med et udtryk som: »den aften var bare for vild!« Umiddelbar reaktion fra en 80-årig: »Var du da i Zoologisk Have?«

VELFRISEREDE NØRDER OG NÆNSOMME MÆND

Mindst ligeså betegnende for værdiforandringen er udtrykket »en gentleman«. Dette gamle engelske ideal grunder i forestillingen om at være en »nænsom mand«; billedligt talt en mand, hvis kanter er slebne og polerede. En mand, hvis naturtilbøjelighed er lykkeligt erstattet af kulturtilpassethed. Spørg enhver intimbrevkasse til råds, og du vil som kvinde i 2007 blive frarådet et forhold til noget så stift som en gentleman. Han ligger lige på grænsen til at være en »nørd«. Velfriseret er han sikkert også – et andet éntydigt plusord i mine bedsteforældres munde, og i dag? Et sikkert kriterium på finkulturel kedsommelighed. Jeg vil nøjes med at minde om kosmetikproducenten L'Oréal, der på bagsiden af sine dåser med *Studio Line* garanterer: Denne voks vil få brugerens hår til at sidde nøjagtig ligeså rodet, som »når du lige er stået op«. Ellers får du dine penge tilbage.

Nej, de der velfriserede, velopdragne gutter rykker ikke rigtigt. Kultur på erotikkens område? Nej tak, det vil kun begrænse og neddæmpe. Undrende ryster den moderne dansker derfor på hovedet, når han i ældre tiders litteratur hører om »lavere« og »højere« impulser på seksualitetens område. Betegnende er i så henseende en håndbog i *Ægteskabelig Lykke*, der udkom på Nyt Nordisk Forlag i 1921. Her hævdes tidstypisk, at »Den aarelange Strid mellem den primitive dyriske Natur og de særlig menneskelige Udviklingsformer af menneskekærlig og etisk Art, udkæmpes stadig paany i hver eneste Menneskesjæl og i hvert eneste

Christian Nicholas Eversbusch

Ægteskab«. ⁸ Skal man tro forfatteren – dr. Marie C. Stopes – havde alle ægtefolk for firs år siden altså moralske skruper over at gå i seng med hinanden. Sex var en alvorlig sag for kulturmennesket. Det er da i høj grad også med alvor, at en hr. prof. dr. med. & phil. Ernest H. Starling formaner læseren i sit forord til Stopes' bog: »Menneskets Instinkt slaar nu en Gang ikke til, til at bestemme dets Optræden i Samlivet med andre, men der tiltrænges Opdragelse i den højeste af alle fysiologiske Virksomheder, nemlig Forplantningen«.

Man mærker sig her, hvorledes begrebet »Seksual-Opdragelse« er etisk bestemt – mens det i dag udelukkende går på det tekniske, dvs. på individets evne til at forøge nydelsen af sin egen seksualitet. At tænke på sig selv og sin krop er nemlig mest naturligt.

Kroppen er i det hele taget rykket i forgrunden i dag. Læser man Stopes' manual med moderne øjne, forbløffes man over, hvor lidt fysisk handling den byder på. Den betragter parternes samliv som en helhed. Hvordan – ville den moderne læser spørge – kunne Stopes mene at give »Et nyt Bidrag til Løsningen af de sexuelle Spørgsmaal i Ægteskabet« (undertitlen), når hendes vejledning er så domineret af »de unge Elskendes« »dybe, gensidige Stemning«? Svaret ligger lige for: det kunne hun, fordi hun var barn af en tid, der mente, at alt i menneskelivet burde »opdyrkes«, dvs. »forædles« under kulturens overherredømme.

Skal vi fuldende kontrasten til vor tid, kan vi passende ty til Carsten Jensens karakteristik af moderne danskere som »erotiske analfabeter«: »I bedste fald omtaler man hinanden som noget fra en burgerbar: Du er ret lækker«. ⁹ Og inden man så æder hinanden, varmer man op med en »naturfilm«.

⁸ MARIE C. STOPES: *Ægteskabelig Lykke*. 1924, s. 14.

⁹ Citeret efter hukommelsen.

Natur eller kultur?

STAVELSESKANNIBALER

Hvad man også æder, er stavelserne, thi på sprogets område er vi ligeledes på vej tilbage til naturen. Professor Peder Skyum-Nielsen fra Syddansk Universitet omtaler således danske unge som »stavelsekannibaler«. ¹⁰ Der forsvinder flere og flere af ordenes byggesten; »direktør« bliver til »digtør«, »kirurg« til »kiru« og »terrorist« til »teoist«. De ældre mener ikke, der vil gå mange år, før menneskeslægten atter er umælende som dyrene, og i hvert fald forstår de ikke, hvad de unge siger; de kan simpelthen ikke høre det. Der var dog også yngre mennesker blandt de mange seere, der sendte klagebreve til Danmarks Radio, fordi skuespillerne i både tv-serierne *Ørnen* og *Krøniken* talte så utydeligt, at det var ligefrem krævende at følge handlingen. Tidligere var øvelse i stemmebrug, herunder skarp artikulation, en del af skuespillerens fag, og det er heller ikke så længe siden, man i skolen fik at vide, man burde tale korrekt og klart. Dvs. »kultiveret«. I dag fortæller sprogeksperteserne os, at vi bør tale »naturligt«, for heller ikke inden for sprogets domæne er der nogen, der er kvalificerede til at sige, hvad der er rigtigst. Dansk lærere bør altså ikke rette på deres elever, men respektere det sprogbrug, der er naturligt for dem. Den sociolingvistiske professor fra danskinstituttet ved Københavns Universitet, Jens Normann Jørgensen, udtalte således til *Berlingske Tidende*, at »Faren for det danske sprog«, »i virkeligheden« kommer fra »de sure, gamle mænd«, der vil holde sproget »i hævd med regelrette artikulationer, pænt borgerligt sprogbrug og nidkær ordbogs-omhu«. ¹¹

Kulturen, dvs. »opdyrkningen«, fortrænges altså fra sproget. En total omvurdering af den pædagogiske bestræbelse, der har fundet sted siden 1600-tallets grundfæstelse af en dansk rigsnorm. ¹² Vel gør vores undervisningsminister meget for at vende udviklingen, og vel er der mange dansk lærere, der kæmper en brav kamp, men lærebøger i dansk grammatik findes knap nok længere, og den

¹⁰ Mundtlig meddelelse.

¹¹ Kultursektionens forside 7/4 2000. Journalisten, MADS KASTRUP, har givet sit interview den for sprogparnassets holdning såre betegnende overskrift: 'Gud bevare dem der lukker lort ud'.

¹² Se f.eks. JØRGEN FAFNER: *Dansk verhistorie I – Fra kunstpoesi til lyrisk frigørelse*. København 1994, s. 74ff.

Christian Nicholas Eversbusch

store, nye danskordbog afstår bevidst fra at bedømme noget som helst sprogbrug som forkert; man nøjes med at anføre og beskrive forskellige befolkningsgruppers bud på, hvad en given glose betyder.¹³

»SÅDAN LIDT HOVSKI-SNOVSKI«

På stort set alle livets områder anser man altså i dag det naturlige for godt. Er man ikke naturlig, bliver man valgt fra. Det fik Per Stig Møller at føle for nogle folketingsvalg siden – han var for »kulturelig«. Danmarks Radios Ole Thisted spurgte ham allerede inden valget, om ikke det var problematisk for ham at blive anset for intellektuel og »sådan lidt hovski-snovski i stilen«. Per Stig Møller svarede selvironisk med en anekdote, der uhyre nøjagtigt traf tidens ubehag ved det (fin)kulturelle: »En ven sagde engang til mig: 'Du har begået to fejl her i livet. Den første er, at du har læst en bog. Det kan dog tilgives. Det andet er, at du har skrevet en bog – det kan aldrig tilgives'«.

Det blev det heller ikke; få måneder efter led den senere udenrigsminister et sviende valgnederlag. Så hvorfor egentlig gøre sig alle de anstrengelser med at læse, lære, danne og polere sig selv? Det fører jo ikke til andet end lunkne miner fra andre mennesker; og hvis man egentlig har det bedst, når man er 100 % naturlig, så lad dog børnene gøre, hvad de vil. De er jo den rene natur og som sådan lykkelige. Så hvad er problemet egentlig? Problemet er, at når opdragelsen afvikles, bliver der såre lidt at stræbe efter rent åndeligt. I og med, at alle livsytringer automatisk får stemplet »kultur«, er der jo intet højere at drage småfolkene op til. Under præsentationen af den danske kánon i januar 2006 understregede formanden for musikudvalget f.eks., at »alle skal finde noget, de kender«. Ekspertpanelet har arbejdet for at gøre kánonlisten »så bredspektret, som muligt«, istemte arkitekturudvalgets formand.¹⁴ Igen og igen hørtes variationer over denne antielitære tankegang. Den klassisk-pædagogiske forventning om at

¹³ For en grundig behandling af disse problemer, se LORÁND-LEVENTE PÁLFI: 'Den Danske Ordbog – en kritisk opsamling af den offentlige ordstrid' *LexicoNordica* nr. 12, 2005, s. 123-147.

¹⁴ www.kum.dk/sw33509.asp, tryk på »se webcast«.

Natur eller kultur?

skulle stride sig åndeligt frem til en værdsættelse af kunstens ypperste frembringelser erstattes af et krav om umiddelbar tilgængelighed.

Betegnende for denne udvikling var også sidste års nyudgivelse af T. Vogel-Jørgensens klassiker *Bevingede Ord*. Fyndige udtryk for vægtige tanker af europæiske forfattere o.a. erstattes her af vrøvleord, sms-sprog og spøjse filmreplikker. Således udgik f.eks. kunstteoretikeren Winckelmanns ord om græsk kunst: »Ædel enfold og stille storhed« samt John Donnes »*No man is an island*« til fordel for reklamesloganet »Den er freeesh« og »Bare ærgerligt Sonny Boy« fra Susanne Biers kærlighedskomedie *Den eneste ene*.¹⁵

Biblens bevingede ord tabte sandelig også flyvehøjde, da den seneste oversættelse – under ligeså stor ståhej som vores kánon – blev lanceret for nogle år siden. Jeg husker, hvilken tærkrummende oplevelse det var at høre TVA's vejrprofet Michael Jarnvig snakke sig igennem et udsnit af Juleevangeliet på »darjligt ligeframt københavnsk« – og så i øvrigt opdage, at den »frugtsommelige Maria« var blevet til den »gravide Maria«. Bibelselskabet ville ramme bredt. Vi fik derfor de hellige skrifter *in natura*. Ja, for tænk, hvis man havde valgt en kunstnerisk skolet oplæser! Så var det jo let kommet til at virke krævende, ja, »opstyttet« på folk (et almindeligt smædeord for ting, det kræver åndelig anstrengelse at tilegne sig).

ONANI SOM OPERA – PROSTITUTION SOM POESI

Problemet med denne forventning om alle kulturelle ytringers øjeblikkelige tilgængelighed er ikke blot, at den fjerner incitamentet til enhver højere stræben, men at den i reglen også ender med en ligefrem dyrkelse af det lave, af det, der befinder sig inden for vort umiddelbare synsfelt: kroppen, drifterne, ja tit også volden. På denne måde er dansk kulturliv i disse år ved at dementere sig selv, føre ånden tilbage til materien. Hvad der virker fuldkomment horisontindsnævrende ved denne omvendte bevægelse, er, at også ældre tiders finkultur tolkes ind i nutidens forrædede anskuelse.

¹⁵ Se anmeldelse af *Bevingede Ord* s. 111-118 i dette nr. af *Nomos*.

Christian Nicholas Eversbusch

Selv overværede jeg i november forrige år, hvordan et ensemble på det Det kongelige teater udsatte et af italiensk operas tidlige mesterværker for en slags ironisk voldtægt. For 450 kroner kunne man få lov til at bivåne tenorer og sopranner i lak, læder og dykkerkostumer »moone« og skin-onanere sig igennem Monteverdis smukke partitur og libretto til Odysseus. Langt fra et enestående tilfælde. Operachefen på det kongelige, Kasper Bech Holten, betroede således magasinet *Psykologi*,¹⁶ at han engang »lod en af hovedsangerne få et blowjob midt på scenen under en arie i Mozarts opera 'Titus'«. Alligevel mener Bech Holten, han er for pæn: »Jeg vil være mere vild« lyder således overskriften til interviewet med den store kulturpersonlighed. Om det er derfor, han som medlem af Radio- og tv-nævnet er med til at støtte oversvømmelsen af hovedstadsområdet med porno i nattetimerne, melder artiklen dog intet om.

En anden af tidens »kulturpersonligheder«, Jokeren, besidder allerede den vildskab, Bech Holten efterstræber: »For et par år siden var tre ud af fem af mine bedste venner professionelle kriminelle, og det påvirkede selvfølgelig mine tekster.«¹⁷ Når Jokeren rapper om sin ekskæreste, kalder han hende således »møgluder«. Den hyppige brug af forstavelsen »møg« på øgenavne til kvinder – »so«, »tæve«, »kælling« osv. – fik flere bekymrede mødre til at anklage Jokeren for kvindeundertrykkende forurening af deres børns ordforråd.¹⁸ Men den gik ikke – for her er jo tale om kunst! Støttet af andre litterater kastede *Weekendavisens* litteraturanmelder, Lars Bukdahl, sig således ud i en energisk forsvarskamp for den uretfærdigt kritiserede Joker, hvis tekster om kriminalitet og møg-prostituerede ekskærester han siden har anbragt i en formelig rap-antologi med den yndige titel: 'Poesi dér'. Og dét måtte jo markeres. Flankeret af Jokeren under et arrangement på

¹⁶ *Psykologi* nr. 2, 2006, s. 10-16.

¹⁷ <http://rapspot.dk/temp/arkiv/000653.php>.

¹⁸ Afledt heraf fordømte *Berlingske Tidende* 19/1 2003 på lederplads det aggressive rapsprog. En indigneret Joker fralagde sig ethvert ansvar i en kronik fem dage efter i samme avis: »Hvis ansvar?!« Manøvren gentog sig året efter, da Hanne-Vibeke Holst, 13/11 i *Politiken*, fremsatte en offentlig anklage mod en anden rapper: »Du er fucking sexistisk, Niarn«. Meget sigende var det, at en leder om emnet i *denne* avis – fem dage senere – stik modsat *Berlingske Tidende* forsvarede Niarn og co. som forfriskende aktiver for det danske sprog(!).

Natur eller kultur?

Københavns Universitet forkyndte Bukdahl, »tydeligt fascineret af rapslang«,¹⁹ de rå-rytmisk råbende ballademagere som oversete poeter. Ja, i sit forord til antologien spørger litteraten med undren: »Hvorfor læser (og hører) man så ikke som en selvfølgelighed tekster af Eminem og Outkast, Jokeren og Malk De Koijn i dansk- og engelsktimerne i Folkeskolen og på gymnasierne og i lektionerne på universitetets litteratur- og danskstudier?«²⁰

»MAN GRIBES AF LYST TIL AT GÅ PÅ FIRE«

Mon ikke, man i mellemtiden også er begyndt at læse raptekster i skolen? Børnene kan jo ligeså godt først som sidst lære, hvad livet egentlig handler om: aggressiv selvhævdelse og forplantning – natur. Når de så bliver lidt ældre, kan de modtage samme lektion på videnskabeligt plan. Tor Nørretranders – forfatteren til de tidlige halvfemseres foretrukne studentergave, *Mærk verden* – udkom således i 2002 med endnu en sællert om materiens hemmeligheder: *Det generøse menneske*. Her uddelte han rundhåndet frugter af sine seneste vandringer i naturvidenskabernes erkendelseslandskaber: »Velkommen til en bog om øl, fiske og hornmusik. Ja det vil sige: måske mest en bog om det frække og hvordan man får det.«²¹ Det forjættende forord pegede frem mod bogens orakuløse budskab – det højeste, Nørretranders forskning endnu har skænket ham: alle menneskets bestræbelser retter sig i sidste ende mod at få sex. Koket henviser Nørretranders til »kulturpersonligheden« Jens Jørn Thorsen, der i et ærligt øjeblik skal have udtalt: »Jeg maler for at få fiske.«²² Et diktum, Nørretranders så – over de næste 334 sider – sætter sig for at bevise, gælder os alle; fra den mindste gadefejer til den største komponist. Man mindes oplysningsfilosoffen Voltaire, der efter at have læst Rousseaus bog med opråbet »Tilbage til naturen!« sendte den svejtsiske tænker følgende linjer:

¹⁹ <http://rapspot.dk/tmp/arkiv/000653.php>.

²⁰ http://www.sentura.dk/rap_digt.html.

²¹ Citeret efter <http://www.jernesalt.dk/generoes.asp>.

²² <http://www.jernesalt.dk/generoes.asp>.

Christian Nicholas Eversbusch

Man har ingensinde anvendt så megen åndfuldhed på at ville gøre os til dyr; man gribes af lyst til at gå på fire, når man læser Jert Værk. Såsom det imidlertid er mere end tresindstyve år siden, jeg har mistet den vane, føler jeg ulukkeligvis, at det er umuligt at genoptage den og jeg overlader denne naturlige holdning til dem der er mere værdige dertil end I og mig.²³

Hvad Voltaire sagde med et sarkastisk smil, mener samtidens danske litterater i ramme alvor: det er mere værdigt at gå på fire – vor »naturlige holdning« – hvad enten vi opsætter operaer på det kongelige eller indsamler bevingede ord for Gads forlag. Når selv de, der har lært at gå på to – folk som Nørretranders, Normann Jørgensen, Bech Holten og Bukdahl – forkynder de fire ben som sandheden, hvem skal da varetage kulturen, altså den *ægte* kultur? Hvem er da kvalificerede til at lede de uoplyste? Tilbage bliver da kun en rent politisk ledelse – funderet som den er på muligheden for økonomisk sanktionering og fysisk magtanvendelse.

Derfor blev det da også politiet, der ryddede Ungdomshuset. Der var jo ingen til at forebygge konfrontationen på Jagtvej. Havde vi derimod haft nogle universitetsfolk, der vedholdende satte sig for at bruge deres indsigt i samfundets tjeneste og til kultivering af tidens tåbeligste tendenser, havde vi haft nogle kulturpersonligheder, der tog det der med at gå oprejst og på to ben alvorligt, nogle litterater, der forstod at docere læren fra før citerede »Haandbog« – »Menneskets Instinkt slaar nu en Gang ikke til, til at bestemme dets Optræden i Samlivet med andre« – så var det aldrig nået dertil, at en masse unge mennesker på Nørrebro kunne undfange, pleje og stivnakket forsvare en forestilling om at være »kulturens rødder«. Havde vi haft nogle intellektuelle, som forstod at udgive antologier og kánoner ud fra åndeligt værd, snarere end »bredde-blær« – ja, havde vi haft nogle kulturpersonligheder, der evnede andet end at falde på halen over rappe rim, øl, fisse og hornmusik, så var vi aldrig nået dertil, hvor journalister overhovedet finder det væsentligt at tv-transmittere forrykte forsvarstaler fra Ungdomshusets vinduer. Så ville vi alle som én sige: vold, stenkast og foragt for ejendomsretten diskvalificerer til enhver dialog – der er *ikke* »plads til alle«.

²³ *Udvalgte skrifter af Voltaire, Rousseau, Diderot*. Ved Leif Nedergaard. København 1956, s. 56.

Natur eller kultur?

Det hele hænger sammen: har vi ingen kultur, bliver vi ren natur. Er der ingen til at drage op, drages vi før eller siden alle ned. Så smid orkernes gule plakater i skraldespanden, tal pænt og pløj din mark – *colo!*